

Nr 92.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen m. m.; given Stockholms slott den 5 februari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967);

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Torsten Nilsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Med anledning av en väntad successiv ökning av värnpliktskontingentens storlek under det närmaste årtiondet föreslås bestämmelser som möjliggör en utjämning åldersklasserna emellan. I detta syfte föreslås ändringar i värnpliktslagen innebärande att tiden för inträdet i värnpliktsåldern och inskrivningsskyldighetens fullgörande framflyttas ett år, d. v. s. till det år under vilket vederbörande fyller 18 år. Under ettvarrt av de närmaste tio åren avses ett antal värnpliktiga skola inrycka till värnplikts-tjänstgöringen året efter inskrivningen, d. v. s. det år varunder de fyller 19 år.

Förslag

till

LAG

om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

Härigenom förordnas, att 1 §, 14 § 1 mom., 15 § samt 27 § 1 mom. F. värnpliktslagen den 30 december 1941¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse.)

1 §.

Svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår under vilket han fyller *nitton* år till och med det under vilket han fyller *fyrtiosju* år.
Är svensk — — — i riket.

14 §.

1. Värnpliktig är, där ej Konungen för särskilda fall annorlunda förordnar, skyldig att personligen inställa sig vid inskrivningsförrättning det år han fyller *nitton* år. Den som förvärvar svenskt medborgarskap först sedan han inträtt i värnpliktsåldern är skyldig inställa sig vid inskrivningsförrättning det år som infaller näst efter det han förvärvat medborgarskapet.

Rörande skyldighet — — — förordnar Konungen.

15 §.

Under förutsättningar, som bestämmas av Konungen, må yngling på egen begäran inskrivas redan innan det år då han fyller *nitton* år, dock ej före det år då han fyller *sexton* år.

Den som — — — omedelbart inskrivas.

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

Svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår under vilket han fyller *aderton* år till och med det under vilket han fyller *fyrtiosju* år.
Är svensk — — — i riket.

14 §.

1. Värnpliktig är, där ej Konungen för särskilda fall annorlunda förordnar, skyldig att personligen inställa sig vid inskrivningsförrättning det år han fyller *aderton* år. Den som förvärvar svenskt medborgarskap först sedan han inträtt i värnpliktsåldern är skyldig inställa sig vid inskrivningsförrättning det år som infaller näst efter det han förvärvat medborgarskapet.

Rörande skyldighet — — — förordnar Konungen.

15 §.

Under förutsättningar, som bestämmas av Konungen, må yngling på egen begäran inskrivas redan innan det år då han fyller *aderton* år, dock ej före det år då han fyller *sexton* år.

Den som — — — omedelbart inskrivas.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 § 1950:225,^{*} beträffande 14 § 1 mom. och 15 § 1953:766 samt beträffande 27 § 1 mom. F. 1952:173.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

27 §.

27 §.

1. De värnpliktigas utbildningstid.

F. Sättet för fullgörande av tjänstgöring enligt detta moment bestämmes av Konungen. I tjänstgöringen skola inräknas tider för vederbörligen anbefallda övningsuppehåll. Konungen äger i särskilda fall bestämma att tjänstgöringen skall fullgöras i annan ordning än i detta moment sägs. Första tjänstgöring och tjänstgöring i en följd skola taga sin början före utgången av *andra* året efter inskrivningsåret.

Repetitionsövning må — — — 31 augusti.

1. De värnpliktigas utbildningstid.

F. Sättet för fullgörande av tjänstgöring enligt detta moment bestämmes av Konungen. I tjänstgöringen skola inräknas tider för vederbörligen anbefallda övningsuppehåll. Konungen äger i särskilda fall bestämma att tjänstgöringen skall fullgöras i annan ordning än i detta moment sägs. Första tjänstgöring och tjänstgöring i en följd skola taga sin början före utgången av *tredje* året efter inskrivningsåret.

Repetitionsövning må — — — 31 augusti.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1954.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 5 februari 1954.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, fråga om tiden för de värnpliktigas påbörjande av tjänstgöringen m. m.

Inledning.

Enligt 1941 års värnpliktslag i dess ursprungliga lydelse skulle de värnpliktiga inskrivas det år de fyllde 20 år. Inskrivningen ägde rum på våren. Huvuddelen av de värnpliktiga påbörjade tjänstgöringen nästföljande år; de värnpliktiga vid flygvapnet och en stor del av flottans värnpliktiga började emellertid sin tjänstgöring redan inskrivningsåret, d. v. s. vid 20 års ålder.

Sedermera uttalade sig såväl *överbefälhavaren* som *1945 års försvarskommitté* för att värnpliktstjänstgöringen i allmänhet skulle påbörjas redan vid 20 års ålder. Härvid betonades att en dylik anordning skulle motverka minskningen i den totala tillgången på värnpliktiga samt medföra sociala fördelar för samhället och den enskilde. Med stöd av yttrande av försvarets sjukvårdsförvaltning framhölls, att anordningen icke behövde möta några betänkligheter ur hälsovårdssynpunkt, varvid dock betonades att uttagningen av värnpliktiga, vilka skulle påbörja tjänstgöringen tidigare än hittills varit fallet, borde ske med tillbörlig försiktighet. Både överbefälhavaren och försvarskommittén räknade med att övergången till det nya systemet skulle ske successivt under 1950-talet, varvid den av 21-åringar bestående åldersklassen år för år skulle kompletteras med ett efter hand växande antal värnpliktiga ur närmast yngre åldersklass. Beträffande den inskrivningstekniska sidan av förevarande spörsmål framhöll kommittén, att två åldersklasser måste inskrivas det år övergången till det nya systemet inleddes — den äldre på våren och den yngre på hösten. Kommittén räknade med att inskrivningarna för framtiden skulle förläggas till hösten.

1948 års värnpliktskommitté förordade att inskrivning skulle äga rum på hösten och avse värnpliktiga i 19 års ålder. Kommittén föreslog att under det år då övergången till det nya systemet enligt kommitténs mening borde äga rum — kalenderåret 1949 — skulle anordnas, förutom vårinskrivning för åldersklass 1949, en inskrivning under augusti—september för åldersklass 1950. För arméns del förutsatte kommittén, att övergången skulle ske under en tioårsperiod åren 1950—1960. Härvid hade kommittén beräknat att den årliga värnpliktskontingenten vid armén skulle under åren 1950—1959 utgöra 29 500 man för att under åren 1960 och 1961 stiga till 30 695 respektive 31 407 man. För att nyssnämnda jämna årliga siffra skulle kunna hållas borde den yngre åldersklassen tagas i anspråk i successivt ökad omfattning intill år 1961, då övergången förutsattes vara helt genomförd. För de värnpliktiga vilka redan enligt gällande system började sin tjänstgöring vid 20 års ålder — flygvapnets och en del av flottans värnpliktiga — innebure förslaget ingen rubbning i detta förhållande.

På förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 194) beslöt 1949 års riksdag (skr. nr 371) att särskilda inskrivningsförrättningar skulle anordnas år 1949 med dem som enligt värnpliktslagen skolat inskrivas år 1950 (d. v. s. med dem som år 1949 fyllde 19 år) samt att övergång till värnpliktstjänstgöring redan vid 20 års ålder för huvuddelen av de värnpliktiga skulle ske successivt i den takt Kungl. Maj:t bestämde.

Följande år skedde den definitiva övergången till inskrivning av 19-åringar under hösten. I samband härmed infördes uttrycklig bestämmelse att svensk man skulle vara värnpliktig från och med det kalenderår under vilket han fyllde 19 år (SFS 1950: 225).

Arméchefens förslag m. m.

I »Militärorganisatoriskt underlag för budgetåret 1954/55» har *chefen för armén* anfört följande:

Genom beslut av 1950 års riksdag sänktes tidpunkten för inträdet i värnpliktsåldern från tjugonde till nittonde levnadsåret. Första tjänstgöring påbörjas i regel året efter inskrivningen. Övergång från första tjänstgöring vid tjuogoett till tjuogo års ålder sker för närvarande successivt. Såvitt nu kan bedömas, torde denna övergång vara genomförd vid påbörjandet av utbildningsåret 1956/57, d. v. s. något tidigare än vad 1948 års värnpliktskommitté beräknat. Om de värnpliktiga även under 1960-talet inkallas till första tjänstgöring det år de fyller tjuogo år, kommer utbildningskontingenten att öka avsevärt. Vissa år kommer den att bli i det närmaste dubbelt så stor som f. n. Det är icke möjligt att avväga arméns fredsoorganisation så, att denna år från år är dimensionerad för väsentligt ökat eller minskat antal tjänstgöringsskyldiga värnpliktiga. Främst i fråga om om-

fattningen av utbildningsbefäl men även i fråga om kasernutrymme måste en jämn fördelning eftersträvas. Den utbyggnad av fredsorganisationen, som erfordras med anledning av 1960-talets stora åldersklasser, måste därför påbörjas redan under 1950-talet. Det synes då lämpligt att redan i takt härmed öka de årliga utbildningskontingenterna genom att i större omfattning än nu inkalla yngre värnpliktiga. Härigenom utjämnas de stora utbildningskontingenterna under 1960-talet och undviks de avsevärda merkostnader, som eljest skulle uppkomma.

Arméchefen lämnar i anslutning till det anförda en sammanställning å det antal värnpliktiga som — förutsatt att de nuvarande kontingenterna till marinen och flygvapnet blir oförändrade — kan beräknas bli tilldelat armén vid de kommande inskrivningarna. Enligt sammanställningen kommer antalet värnpliktiga vid armén att stiga från omkring 27 000 år 1954 till över 50 000 år 1965, varefter antalet successivt nedgår under senare hälften av 1960-talet.

På grundval av denna sammanställning har arméchefen utarbetat en plan för utbildningskontingentens sammansättning av arméns värnpliktiga ur olika åldersklasser vid föreslagen successiv ökning.

Planens innehåll framgår av följande uppställning.

Utbildningsår	Inryckning av värnpliktiga i ålder av			Vpl.- kontingentens föreslagna storlek
	19 år	20 år	21 år (och äldre)	
1954/55		25 100	7 700	32 800
1955/56	5 100	26 900	800	32 800
1956/57	11 400	22 300		33 700
1957/58	17 700	16 900		34 600
1958/59	22 500	12 100		34 600
1959/60	25 300	10 200		35 500
1960/61	28 600	7 900		36 500
1961/62	31 000	5 500		36 500
1962/63	30 100	9 300		39 400
1963/64	24 400	15 000		39 400
1964/65	14 400	25 000		39 400
1965/66	3 900	35 500		39 400
1966/67		39 400		39 400

Ann. 5 000 värnpliktiga av den åldersklass som enligt planen skall rycka in år 1966 beräknas kvarstå till följande utbildningsår och kommer alltså att inrycka år 1967 vid 21 års ålder.

I anslutning till planen anför arméchefen vidare: Utjämnningen av de årliga utbildningskontingenterna åstadkommes under 1950-talet och början av 1960-talet genom en successiv övergång till första tjänstgöring vid 19 års ålder. Under 1960-talets senare del kan inryckningstiden åter senareläggas. Sjukvårdsstyrelsen har biträtt förslaget med den reservationen att ett något ökat antal värnpliktiga kan komma att medges anstånd på grund

av att de ännu icke nått det utvecklingsstadium, som är önskvärt vid värnplikstjänstgöringens påbörjande. I planen finnes utrymme för att tillmötesgå de medicinska synpunkterna. Den årliga ökningen i förhållande till nuvarande utbildningskontingent begränsas under 1960-talet till endast c:a 6 600 värnpliktiga, d. v. s. omkring en tredjedel av den ökning, som eljest skulle inträffa under åren 1965—1967. Detta medför att det ökade behovet av utbildningsbefäl, kasernutrymmen m. m. kan begränsas i motsvarande omfattning. Åtgärderna kan genomföras utan ändring av värnpliktslagen under förutsättning att inskrivningsförrättningarna tidigare läggas till januari—mars det år vederbörande fyller 19 år. Detta föreslås ske fr. o. m. år 1955. Budgetåret 1954/55 måste därför två inskrivningsförrättningar äga rum. Det framlagda förslaget medför dessutom under uppbyggnadsperioden (t. o. m. 1962/63) vissa kostnadsökningar (här ej redovisade).

Sedermera har *chefen för centrala värnpliktsbyrån* i underdånig skrivelse den 21 november 1953 anfört följande:

För utbildningsåret 1955—1956 kan beräknas att — förutom åldersklass 1955 — endast ett ringa antal värnpliktiga tillhörande åldersklass 1954 finnes disponibelt, vilket innebär, att utbildningskontingenten vid armén skulle bli omkring 5 000 man mindre än innevarande utbildningsår. Den successiva övergången från första tjänstgöring vid tjugo år till nitton år bör därför påbörjas redan utbildningsåret 1955—1956. Därigenom skulle icke blott kvarstående värnpliktiga, tillhörande åldersklass 1954 samt hela åldersklass 1955 utan även del av åldersklass 1956 kunna påbörja första tjänstgöring år 1955. Utbildningskontingenten vid armén kan härigenom bibehållas vid nuvarande styrka om c:a 32 800 värnpliktiga. I arméchefens framställning föreslås att två inskrivningsförrättningar skulle äga rum budgetåret 1954/55, varvid åldersklass 1955 skulle inskrivas i vanlig ordning hösten 1954 och åldersklass 1956 under januari—mars 1955. Vid tidpunkten för avgivandet av arméchefens skrivelse syntes frågan om inskrivningen av de bägge åldersklasserna 1955 och 1956 icke kunna lösas på annat sätt. Många nackdelar är emellertid förknippade med detta förslag. Två skilda, tätt på varandra följande inskrivningsförrättningar kommer att förorsaka inskrivningsmyndigheterna ett relativt omfattande merarbete, vad gäller förberedelse- och efterarbetet. För att medhinnna efterarbetet efter den första förrättningen och förberedelsearbetet före den andra måste höstinskrivningarna påbörjas redan omkring den $\frac{1}{9}$ 1954. Detta innebär, att de kommer att pågå samtidigt som höstens repetitionsövningar och att därvid ett icke obetydligt antal befäl och läkare måste tagas från truppförbanden. Ur utbildningssynpunkt är detta en olägenhet. Vidare måste vederbörlig inskrivningsnämnd besöka varje förrättningsställe två gånger, vilket bland annat innebär, att tiden för förrättningen ökas. Under varen 1953 har ett förslag till ny inskrivningsinstruktion utarbetats, vilket försöksvis tillämpas under nu pågående inskrivningsförrättningar. I detta förslag har bland annat sättet för inskrivningslängdens uppställning och förande radikalt förändrats, genom att övergång skett till kortsystem med särskilt längdkort för varje man. De erfarenheter, som hittills erhållits beträffande längdkorten, har varit helt positiva. Genom införandet av längdkort har de

tekniska förutsättningarna skapats för att anordna *en gemensam inskrivningsförrättning för åldersklasserna 1955 och 1956* förslagsvis under ungefärliga tiden oktober 1954—januari 1955 med ett uppehåll på omkring tre veckor under jul- och nyårshelgen. Underhandsundersökningar visar, att vissa svårigheter kommer att uppstå för en del av nämndledamöterna och biträdena att under så lång sammanhängande tid (bortsett från jul—nyårsuppehållet) vara frånvarande från sitt vanliga arbete. På vissa platser torde även svårigheter uppstå att få disponera tidigare utnyttjade lokaler under den längre sammanhängande tid, som blir erforderlig. Det blir därför nödvändigt att utnyttja suppleanter i viss utsträckning samt att avlösa viss personal efter omkring halva tiden. På det fåtal platser, där lokalfrågan sannolikt icke kommer att kunna lösas, måste inskrivningar äga rum två gånger. Fördelarna med en gemensam inskrivningsförrättning är dock påtagliga. Inskrivningsförrättningarna behöver därigenom icke påbörjas förrän efter uttryckningen av repetitionsövningsomgången hösten 1954 samt kan vara genomförda före de avslutande förbandsövningarna med utbildningskontingenten, som våren 1955 avslutar sin första tjänstgöring. Därigenom undvikes att viss befälspersonal måste tagas från truppförbanden under de tider, då behovet att disponera denna personal vid förbanden är störst. Genom ett dylikt förfarande underlättas även inskrivningsmyndigheternas arbete, genom att förberedelse- och efterarbetet kan göras samtidigt för båda åldersklasserna. En gemensam inskrivning av de bägge åldersklasserna medför vidare den fördelen, att antalet resor för varje inskrivningsnämnd minskas till omkring hälften, varigenom en viss tidsvinst men även en viss kostnadsminskning erhålles.

Chefen för centrala värnpliktsbyrån hemställer under åberopande av det anförda att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om de ändringar av värnpliktslagen som betingas av förslaget. Vad angår erforderliga ändringar i inskrivningsförordningen kommer chefen för värnpliktsbyrån att framdeles ingiva förslag härom.

I anslutning till arméchefens och chefens för centrala värnpliktsbyrån förslag har inom försvarsdepartementet upprättats en den 22 december 1953 dagteknad *promemoria*, vari redogörelse lämnats för gällande bestämmelser i ämnet och deras tillkomst samt för de båda förslagen. Härutinnan torde få hänvisas till vad i det föregående anförts. I promemorian uttalas därefter sammanfattningsvis följande. Den accentuerade ökning av den årliga värnpliktskontingentens storlek som vore att förvänta under det närmaste årtiondet nödvändiggjorde militärorganisatoriska åtgärder. Arméchefens förslag innebure att en efter hand växande del av en yngre årskontingent (värnpliktiga som fyllde 19 år det år de inryckte till första tjänstgöring) skulle tagas i anspråk för att utjämna den branta stegring i åldersklasserna som enligt befolkningsstatistiken kunde förutses. Ett genomförande av arméchefens förslag med av chefen för centrala värnpliktsbyrån förordad komplettering syntes nödvändiggöra ändringar i värnpliktslagen. Sålunda borde i 1 § föreskrivas att svensk man skulle vara värnpliktig från

och med det kalenderår under vilket han fyllde aderton (nu nitton) år. Motsvarande ändring borde vidtagas i 14 §; värnpliktig borde sålunda vara skyldig inskriva sig under det år han fyllde aderton år. Även en följdändring av 15 § borde äga rum.

Ändringar bleve sannolikt nödvändiga även i inskrivningsförrordningen och vissa andra i administrativ ordning utfärdade författningar, men dessa ändringar kunde ske utan riksdagens medverkan. Det syntes erforderligt att, innan proposition i lagfrågan förelades 1954 års riksdag, yttranden från vederbörande myndigheter inhämtades beträffande: 1) de medicinska synpunkterna i frågan; 2) frågan i vad mån en tidigareläggning av tjänstgöringen kunde menligt påverka arbetsmarknaden; samt 3) frågan om de värnpliktigas civila yrkesutbildning och den inverkan på denna utbildning som en tidigareläggning av tjänstgöringen kunde innebära.

Remissyttranden.

Över den förut nämnda promemorian har, efter remiss, yttranden avgivits av överbefälhavaren efter hörande av försvarsgrensheferna, försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse efter hörande av medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk och styrelsen för Sveriges förenade studentkårer.

I samtliga yttranden har arméchefens förslag — med den därtill av chefen för centrala värnpliktsbyrån förordade kompletteringen — i princip lämnats utan erinran. Flertalet remissinstanser har dock såsom förutsättning för sin anslutning till förslaget uppställt att vissa särskilda synpunkter beaktas vid dess genomförande.

Överbefälhavaren framhåller att beträffande viss teknisk personal — huvudsakligen vid marinen och flygvapnet — ett genomförande av förslaget kan innebära vissa olägliga konsekvenser, enär de värnpliktiga före inryckningen till första tjänstgöring i regel icke kunna beräknas ha hunnit skaffa sig erforderlig verkstadsutbildning och praktik. Med de föreslagna ändringarna i värnpliktslagen finnes emellertid alltjämt möjlighet att inkalla de värnpliktiga till första tjänstgöring under det år de fyller tjugo år. Härigenom och genom de anståndsmöjligheter, som värnpliktslagen inrymmer, synes från yrkesutbildningssynpunkt önskvärd smidighet i fråga om värnpliktstjänstgöringens påbörjande kunna nås.

Försvarets civilförvaltnings yttrande innefattar allmänna synpunkter på de ekonomiska konsekvenserna av värnpliktskontingentens väntade stegring. I fråga om de i promemorian antydda författningsändringarna ifrågasätter ämbetsverket huruvida icke också en jämkning av 27 § 1 mom. F. sista meningen värnpliktslagen lämpligen bör vidtagas. Även om enligt förslaget första tjänstgöringen icke förutses skola påbörjas senare än före

utgången av andra året efter inskrivningsåret, synes det nämligen icke uteslutet, att omständigheterna kan komma att nödvändiggöra en dylik anordning. Anledning torde därför föreligga att i samband med de ifrågasatta ändringsförslagen även föreslås sådan ändring av sistnämnda författningsrum, att första tjänstgöring kan påbörjas senare än före utgången av andra året efter inskrivningsåret.

Försvarets sjukvårdsstyrelse har inhämtat yttranden från medlemmarna av styrelsens vetenskapliga råd professorn i praktisk medicin vid Lunds universitet H. Malmros, professorn i rättspsykiatri vid Karolinska institutet Gösta Rylander och professorn i ortopedi vid samma institut Sten Friberg.

Professorn *Malmros* framhåller att den föreslagna framflyttningen av värnpliktstjänstgöringen innebär vissa risker. Man måste nämligen räkna med att icke alla ynglingar vid 18 års ålder har nått den kroppsliga och psykiska mognad, som är önskvärd vid fullgörandet av militärtjänst. I flertalet fall torde emellertid mognadsgraden vara sådan, att den föreslagna tidiga värnpliktstjänstgöringen knappast kan medföra någon större risk. Erfarenheten från andra länder synes också tala för att värnpliktstiden i nödfall kan utsträckas på föreslaget sätt. En ofrånkomlig förutsättning för denna framflyttning av värnplikten är emellertid en noggrann undersökning och sakkunnig bedömning av såväl den kroppsliga som den psykiska utvecklingsgraden vid inskrivningen. Endast de värnpliktiga, som är väl utvecklade, bör inkallas till tidig värnpliktstjänstgöring.

Professorn *Rylander* förklarar att ur militärpsykiatrisk synpunkt i princip intet finnes att invända mot förslaget. Den manliga ungdomen av i dag har genom ändrade sociala förhållanden utan tvivel i regel fått sin psykiska utveckling och mognad påskyndad jämfört med tidigare. Detta utgör icke något hinder för ett påpekande att en del ynglingar likväl mognar senare än andra i psykiskt hänseende. För dem kan grupptillvaron i kasernerna, de militära disciplinreglerna samt framförallt avskiljandet från hemmiljön ett år tidigare än hittills varit fallet innebära psykiska påfrestningar av icke önskvärd art, även om dessa värnpliktiga kroppsligt sett är fullt färdiga att möta militärutbildningens krav. Av betydelse synes det därför att vid inskrivningen av 18-åringar sådana värnpliktiga frånskiljes som förefallit psykiskt sett mindre utvecklade, blyga och osäkra med psykoinfantila drag. Möjligheterna härtill har väsentligt förbättrats genom de psykologiska urvalsprövningarna i samband med inskrivningsförrättningar. Läkarna vid inskrivningsförrättningar bör även i det avsedda syftet ha sin uppmärksamhet riktad på betydelsen av testningarna.

Professorn *Friberg* finner att ur de synpunkter han har att företräda skäl till erinran mot förslaget ej synes föreligga. Det framhålls att tillväxten är väsentligen avslutad i 18-årsåldern och att ynglingarna då passerat den ålder då tungt kroppsarbete och starkare sportprestationer har någon ogynnsam inverkan på ben- och ledsystem.

Medicinalstyrelsen, vars yttrande inhämtats av sjukvårdsstyrelsen, har i sin tur inhämtat yttrande av medlemmen av sitt vetenskapliga råd, överläkaren medicine doktorn Hans Silwer.

Doktor *Silwer* framhåller att enligt inhämtade upplysningar värnplikts-tjänstgöringen i Storbritannien, Ryssland och U. S. A. tar sin början i 18- eller 19-årsåldern och att erfarenheterna härav är goda. Någon anledning att anse det svenska soldatmaterialet underlägset nämnda länders ur medicinsk synpunkt föreligger ej. I de fall då värnpliktiga hittills fått börja sin tjänstgöring redan vid den nu föreslagna åldern lär erfarenheterna härav ha varit goda. — Vid bifall till arméchefens förslag bör ett något ökat antal värnpliktiga kunna medges anstånd i den mån det utvecklingsstadium som är önskvärt icke uppnåtts då tjänstgöringen skulle ha börjat. Det synes angeläget att skärpt uppmärksamhet ägnas de värnpliktigas utvecklingsstadium före tjänstgöringens början, därest sänkningen av värnplikts-åldern genomföres. Med denna reservation — heter det slutligen i yttrandet — synes från medicinsk synpunkt anledning ej föreligga till erinran mot förslaget.

Medicinalstyrelsen har ur medicinsk synpunkt intet att erinra mot att värnpliktstjänstgöringen påbörjas det år den värnpliktige fyller 19 år, under förutsättning att de värnpliktigas utvecklingsstadium i samband med uttagningen ägnas skärpt uppmärksamhet.

Försvarets sjukvårdsstyrelse upplyser inledningsvis, att styrelsen i samband med 1949 års övergång till tidigare värnpliktstjänstgöring utfärdade särskilda »Föreskrifter angående läkares åtgärder vid de särskilda inskrivningarna 1949 för utväljande av värnpliktiga, som skola påbörja första tjänstgöring under det kalenderår de fylla 20 år». Dessa föreskrifter, vilka avsåg arméns värnpliktiga, blev med vissa tillägg och ändringar tillämpliga även under tiden efter 1949.

Styrelsen anför vidare:

Vid urvalet av värnpliktiga till tjänstgöring vid 20 år skulle enligt nyssnämnda föreskrifter största vikt fästas vid vederbörandes kropps-konstitution och hälsotillstånd samt, icke minst, till hans lämplighet ur psykisk synpunkt för sådan tjänstgöring. Vidare finnes i föreskrifterna utformade vissa detaljbestämmelser för besiktningsläkaren beträffande olika besiktningsgrupper och sjukdomar. Genom dessa i restriktiv riktning verkande föreskrifter har eftersträfvats att vid inskrivningen möjliggöra en sådan utgallring, att endast de, som i såväl fysiskt som psykiskt avseende bedömts kunna utan men för sin hälsa motsvara av militärtjänsten i sagda hänseende uppställda krav, må bli uttagna till fullgörande av första tjänstgöring redan under det år de fyller 20 år. Några ogynnsamma erfarenheter av det sålunda genomförda tidigareläggandet av den första tjänstgöringen föreligger veterligen icke. Mångåriga iakttagelser beträffande studenter

och likställda, vilka blivit inskrivna såsom underåriga, ävensom beträffande fast anställt manskap, som påbörjat sin anställning vid krigsmakten vid den i detta sammanhang aktuella åldern eller mången gång ännu tidigare, talar i samma riktning. En oavvislig förutsättning är emellertid, att inträdet i tjänstgöring äger rum först efter en i möjligaste mån betryggande och ingående prövning av den enskildes personliga kvalifikationer i hälsöhänseende samt att hans placering sker i sådan tjänstgöring, som med hänsyn härtill är lämplig och så anpassad, att befarade risker så vitt möjligt skäligen kan förmodas vara eliminerade.

Mot det nu föreliggande förslaget om en ytterligare sänkning av värnpliktsåldern med ett år har sjukvårdsstyrelsen ur militärmedicinsk synpunkt i princip intet att erinra. Styrelsen åberopar som stöd för sin uppfattning såväl sina tidigare erfarenheter som ock yttrandena från medlemmarna av styrelsens vetenskapliga råd. Dessa medlemmar representerar, framhåller styrelsen, de medicinska specialområden vilka i detta sammanhang bör tillmätas särskild vikt, nämligen invärtesmedicin, psykiatri och ortopedi.

Sjukvårdsstyrelsen anför ytterligare: Såsom av nämnda yttranden framgår torde ur de synpunkter styrelsen har att företräda några väsentliga betänkligheter icke kunna resas mot arméchefens förslag. Styrelsen vill emellertid med skärpa ytterligare understryka betydelsen av att de värnpliktigas förutsättningar, de fysiska såväl som de psykiska, göres till föremål för omsorgsfull prövning ävensom att avsedd tjänstgöring inom skäliga gränser anpassas i relation härtill. Styrelsen vill framhålla vikten av att inkallelse till första tjänstgöring icke sker tidigare än vad som i det enskilda fallet lämpligen bedömes kunna ske samt att sådan inkallelse vid minsta tvekan beträffande den inskrivningsskyldiges förmåga att i medicinskt avseende motsvara militärtjänstens krav tills vidare framskjutes för att upptagas till omprövning under ett nästföljande år. Det torde få anses vara ganska säkert, att antalet värnpliktiga som till följd av bristande kroppslig eller själslig utveckling måste meddelas anstånd med värnpliktens fullgörande kommer att öka med den sänkta värnpliktsåldern. Det torde emellertid vara berättigat förvänta, att i avseende, varom här är fråga, gränsdragningen mellan de aktuella åldrarna icke kommer att bli särskilt skarpt markerad bland de i fysiskt och psykiskt hänseende normalutvecklade. Den fortskridande upplysningen och de betydande framstegen på det allmänhygieniska området, den ej minst genom idrotten intensifierade fysiska fostran och den allmänt förbättrade folkhälsan torde verksamt bidraga till denna utjämning åldersklasserna emellan.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att en tidigareläggning av tjänstgöringen i flera avseenden är av fördel ur arbetsmarknadssynpunkt. Det är för en huvuddel av de värnpliktiga förmånligt att få göra undan första tjänstgöringen innan de helt ianspråktagas i yrket.

Styrelsen övergår här efter till en undersökning av konsekvenserna ur arbetsmarknadssynpunkt av den väntade befolkningsstegringen under nästa årtionde: De stora årskullar som i mitten på 1960-talet efter slutet av sin första tjänstgöring skall definitivt inplaceras på arbetsmarknaden kommer att medföra vissa svårigheter. Som exempel kan framhållas, att antalet män i åldern 18 t. o. m. 25 år 1954 är omkring 340 000 för att 1965 uppgå till 470 000. Då det är omöjligt att förutse konjunkturläget tio år framåt i tiden är det ej heller möjligt att redan nu ens preliminärt göra några arbetsmarknadsprognoser. Den av chefen för armén föreslagna ordningen innebär emellertid att *innan* de stora topparna nås ett större antal män än vad årsklassen utgör inkallas till första tjänstgöring under det att *när* toppsiffrorna infaller ett något mindre antal inkallas. I och för sig måste detta vara en nackdel, men då mertal resp. mindretal i procent utgör en så ringa del (maximalt och minimalt cirka 2 %) av hela antalet män i 18—25-årsåldern finner styrelsen med anledning härav ej skäl motsätta sig anordningen. Styrelsen anser dock att förslaget, om det antages, icke skall vara definitivt fastlåst utan att om exceptionella förhållanden inträder vissa justeringar i detsamma skall kunna vidtagas.

Styrelsen fortsätter: För studerande i allmänbildande eller yrkesbildande skolor och för lärlingar i praktisk yrkesutbildning kan en tidigareläggning av tjänstgöringen medföra väsentliga olägenheter. Det är nämligen av vikt att avbrott för värnpliktstjänstgöring icke inträffar under utbildningen. Avbrottet kan för en del av dem dessutom bli ganska långvarigt då ur dessa grupper rekryteras en stor del av de till befälsutbildningen uttagna värnpliktiga. Den föreslagna anordningen innebär emellertid, att varje utbildningsår inkallas värnpliktiga ur två eller flera årsklasser. Om smidiga och relativt generösa bestämmelser rörande val av tid för påbörjandet av första tjänstgöringen för dessa grupper samtidigt utfärdas och de värnpliktiga erhåller besked om när tjänstgöringen kommer att äga rum torde de nämnda olägenheterna kunna elimineras. I så fall torde systemet med alternativ värnpliktstjänstgöring endera under det nittonde eller tjugonde levnadsåret t. o. m. vara av fördel. Styrelsen förutsätter, att de erforderliga bestämmelserna i så fall utarbetas i samråd med densamma.

Sammanfattningsvis framhåller styrelsen att en tidigareläggning av tjänstgöringen icke torde menligt komma att inverka på arbetsmarknaden, men att vissa nackdelar ur yrkesutbildningssynpunkt kan uppstå, vilka dock kan elimineras genom särbestämmelser om tidpunkt för tjänstens påbörjande. Styrelsen har med anledning av vad sålunda anförts intet att erinra emot de föreslagna åtgärderna.

Skolöverstyrelsen anför: Medelåldern för de examinander, som avlägger studentexamen, har under de senaste åren oavbrutet stigit eller från betydligt över 19 år vid sekelskiftet till något över 20 år för närvarande. Under det närmaste årtiondet torde anledning inte finnas att räkna med vare

sig en nämnvärd höjning eller sänkning av sistnämnda siffra. En medelålder av 20 år innebär, att ett stort antal studenter nödgas begära uppskov med inryckningen till sin första värnpliktstjänstgöring. En sänkning av värnpliktsåldern med ett år kommer att kraftigt öka denna kategori. Någon olägenhet ur skolans synpunkt medför detta emellertid inte under förutsättning att uppskov medges varje studerande vid läroanstalt med studentexamensrätt, som gör framställning härom under åberopande av ännu inte avlagd studentexamen. Under angivna förutsättning och med hänsyn till att utrymme anges finnas i planen för ett tillmötesgående av de medicinska synpunkterna har överstyrelsen intet att erinra mot förslaget om en sänkning av värnpliktsåldern med ett år.

Överstyrelsen för yrkesutbildning förklarar att den, under förutsättning att elever vid under dess överinseende stående läroanstalter även i fortsättningen kan i samma utsträckning som tidigare erhålla anstånd med värnpliktstjänstgöring, icke har något att erinra mot de föreslagna åtgärderna.

Även *Svenska arbetsgivareföreningen* uppehåller sig vid frågan om förslagets konsekvenser ur civila utbildningssynpunkter. Föreningen ansluter sig till förslaget. Därvid förutsätter föreningen, att uppskov med inryckning medges sådana värnpliktiga, som undergår utbildning och genom värnpliktstjänstgöringen skulle få svårigheter att på ändamålsenligt sätt fullgöra denna utbildning. Främst syftar föreningen härvid på studerande i läroverk av alla slag samt yrkesskolor. För sådana värnpliktiga åter, som erhåller sin utbildning inom företagen, torde som regel uppskov endast vara erforderligt, då utbildningen är ordnad i form av inbyggd verkstadsskola.

Landsorganisationen finner att den föreslagna utjämningen av värnpliktskontingenternas storlek är motiverad med hänsyn till det närmaste årtiondets branta stegring i åldersklasserna och att den även ur arbetsmarknadssynpunkt måste anses välbetänkt. Därigenom kommer en utjämning att ske av avgången och tillförsehn av arbetskraft, som — själfvallet under förutsättning av att nu oförutsebara konjunktursvängningar inte inträffar — bör i sin mån verka stabiliserande på arbetsmarknadsutvecklingen. Landsorganisationen har därför i princip intet att erinra mot de föreslagna åtgärderna. Därvid förutsättes emellertid att det kommer att ges möjlighet till dispens från den tidigare inryckningen bl. a. i sådana fall, då avbrott i påbörjad yrkesutbildning skulle inverka menligt på denna utbildning. Såsom självklar vill landsorganisationen framhålla angelägenheten av att man vid urvalet av de värnpliktiga, som skall påbörja tjänstgöringen tidigare, tar särskild hänsyn till den värnpliktiges fysiska förutsättningar.

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) yttrar: Ur arbetsmarknadsynpunkt synes det principiellt fördelaktigast med tidigast möjliga fullgörande av den första tjänstgöringen. Både ur samhälls- och privatekono-

misk synpunkt skulle detta vara lämpligast. Ett genomförande av förslaget synes för huvuddelen av värnpliktskontingenten ej inverka menligt på de värnpliktigas civila yrkesutbildning, som ofta synes vara fullgjord vid denna tidpunkt, åtminstone till den del det här rör sig om den teoretiska utbildningen. Förhållandena för värnpliktiga tillhörande gruppen studenter och likställda synes dock nödvändiggöra en något senare inryckning för denna kategori. TCO får därför ansluta sig till förslaget om ett tidigare fullgörande av den första tjänstgöringen men får samtidigt framhålla nödvändigheten av att gällande regler angående möjlighet att erhålla anstånd med fullgörande av första tjänstgöring får fortsätta att gälla. Vidare bör besiktningsnormerna något skärpas så att säkerhet kan vinnas att de till tjänstgöring inryckande äger förutsättningar att genomföra utbildningsprogrammet.

Sveriges lantbruksförbund finner arméchefens förslag innefatta en lämplig lösning och förklarar att såvitt förbundet nu kan bedöma en tidigareläggning av tjänstgöringen för jordbruksnäringens del varken i mera avsevärd mån torde komma att påverka arbetsmarknaden eller försvåra yrkesutbildningen.

Riksförbundet landsbygdens folk förklarar att förslaget ej föranleder någon erinran från förbundets sida. Förbundet förutsätter emellertid, att sjukvårdsstyrelsen biträder förslaget och att hänsyn tages till de reservationer, som styrelsen eventuellt kan anse erforderliga. Förbundet anser därutöver det vara nödvändigt att bestämmelserna utformas på sådant sätt att uppskov med tjänstgöring kan erhållas på grund av pågående studier och annan yrkesutbildning. Den påverkan arbetsmarknaden kan röna genom förslaget bör enligt förbundets mening kunna regleras genom liknande uppskovsbestämmelser som redan nu förefinnes i detta avseende.

Slutligen framhåller *styrelsen för Sveriges förenade studentkårer* som sin uppfattning, att man helst bör söka överbygga svårigheterna med värnpliktskontingenternas stegring genom en temporär sänkning av inryckningsåldern. Genom denna sänkning kommer sannolikt ett ökat antal studenter att rycka in till första tjänstgöring omedelbart efter avlagd studentexamen.

Samtidigt kommer man emellertid, anför styrelsen vidare, att ställas inför ett ökat behov av anstånd med första tjänstgöring, dels därför att ett större antal gymnasister kommer att vara i värnpliktig ålder, dels därför att de som påbörjat sin akademiska utbildning liksom hittills bör beviljas anstånd tills lämplig examen blivit avlagd. Styrelsen understryker, att tidigareläggandet av första tjänstgöringen ett helt år motiveras av rent tekniska problem vid omhändertagandet av de största årsklasserna. Detta måste enligt styrelsens uppfattning innebära, att en minoritet, som på goda grunder önskar anstånd med första tjänstgöring, icke skall göras till föremål för rigorösare behandling i samband med de provisoriska åtgärderna

än för närvarande, utan att man i stället bör taga hänsyn till att en generösare anståndspolitik snarast synes motiverad.

Departementschefen.

Enligt den värnpliktsorganisation som beslöts av 1950 års riksdag är svensk man värnpliktig från och med det kalenderår under vilket han fyller 19 år. Samma år är han skyldig låta inskriva sig som värnpliktig; värnpliktslagen och därtill anknutna författningar är utformade med utgångspunkt från att värnpliktsåldern skall börja i och med inskrivningsåret. Inskrivningarna förrättas på hösten. Huvuddelen av de värnpliktiga påbörjar sin värnpliktstjänstgöring följande år, d. v. s. det år de fyller 20 år; för en del värnpliktiga tar tjänstgöringen sin början senare.

Befolkningsstatistiken utvisar att en markant ökning av den årliga värnpliktskontingentens storlek är att förvänta under det kommande årtiondet. Ökningen väntas kulminera i mitten av 1960-talet. Chefen för armén har gjort en beräkning av det antal värnpliktiga som — förutsatt att de nuvarande kontingenterna till marinen och flygvapnet blir oförändrade — kan väntas bli tilldelat armén vid de kommande inskrivningarna. Enligt beräkningen kommer antalet av arméns värnpliktiga att stiga från omkring 27 000 år 1954 till omkring 50 000 år 1965, varefter antalet väntas successivt nedgå.

Chefen för armén föreslår nu särskilda åtgärder i syfte att åstadkomma en utjämning årsklasserna emellan. Förslaget innebär att under ettvarit av åren 1955—1965 ett antal 19-åringar (värnpliktiga som under året fyller 19 år) skall rycka in till sin första värnpliktstjänstgöring och fullgöra denna tillsammans med 20-åringarna. Enligt den plan som fogats vid förslaget skall den del av den yngre årsklassen som sålunda årligen tages i anspråk successivt växa under de första sju åren för att därefter minska. Från och med utbildningsåret 1966/67 skulle endast 20-åringar inkallas till tjänstgöring.

Arméchefens plan åskådliggöres av uppställningen å sid. 6.

Vid remissen av arméchefens förslag, med därtill av chefen för centrala värnpliktsbyrån förordad komplettering — innefattat i en inom departementet upprättad promemoria — lades tyngdpunkten på de medicinska synpunkterna, på frågan i vad mån en tidigareläggning av tjänstgöringen kunde menligt påverka arbetsmarknaden samt på frågan om de värnpliktigas civila yrkesutbildning och den inverkan på denna utbildning som en tidigareläggning av tjänstgöringen kunde innebära.

De hörda remissinstanserna har samtliga i princip lämnat arméchefens förslag utan erinran.

Vad först angår arbetsmarknadssynpunkterna förklarar arbetsmarknadsstyrelsen att den föreslagna tidigareläggningen av värnpliktstjänstgöringen icke torde komma att inverka menligt på arbetsmarknaden. Lands-

organisationen, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges lantbruksförbund gör motsvarande uttalanden.

Frågan om den civila yrkesutbildningen och den inverkan på densamma som en tidigareläggning av värnpliktstjänstgöringen kan innebära har upptagits till behandling i ett flertal yttranden. Det framhålles att utbildningen vid läroverk och yrkesskolor och annan motsvarande utbildning i ett betydande antal fall ej avslutats i 19-årsåldern. Därest förslaget genomfördes borde anstånd med värnpliktstjänstgöringen för avslutande av sådan utbildning beviljas 19-åringarna liksom hittills tillämpats beträffande 20-åringarna. Att så sker uppställs av några remissinstanser som uttrycklig förutsättning för deras anslutning till förslaget.

De medicinska synpunkterna har vid remissbehandlingen företrätts av försvarets sjukvårdsstyrelse och medicinalstyrelsen. Det har syntts mig särskilt angeläget att i den föregående redogörelsen utförligt återge de yttranden som avgivits från medicinskt håll, däribland yttranden av representanter för de medicinska specialområdena invärtesmedicin, psykiatri och ortopedi.

Såsom framgår av yttrandena har ingen av de medicinska auktoriteterna funnit hinder ur medicinsk synpunkt möta mot förslagets genomförande. Samtliga har härvid betonat nödvändigheten av att de värnpliktigas utvecklingsstadium vid uttagningen ägnas omsorgsfull prövning.

Sjukvårdsstyrelsen understryker i detta sammanhang betydelsen av att tjänstgöringen inom skäliga gränser anpassas till de värnpliktigas fysiska och psykiska förutsättningar samt att inkallelse till tjänstgöring vid minsta tvekan beträffande den värnpliktiges förmåga att i medicinskt avseende motsvara militärtjänstens krav tills vidare framskjutes för att upptagas till omprövning under ett nästföljande år.

Innan jag går in på ett slutligt ställningstagande till förslaget torde jag få erinra om vad jag i samband med framläggandet av årets statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, sid. 10 och 11) yttrade i frågan. Jag anförde därvid följande. En betydande ökning av antalet män i värnpliktsåldern komme att inträda under de närmaste tio åren. Därest samtliga dessa män skulle militärutbildas enligt nu gällande grunder, måste krigsmaktens organisation i fråga om förläggningslokaler, utbildningspersonal m. m. förstärkas. Ur kostnadssynpunkt måste betänkligheter resas häremot. Det torde därför bli nödvändigt att vidta särskilda åtgärder för att hindra att utbildningskontingenten ökade i takt med den stigande tillgången på män i värnpliktsåldern. Förslag hade av arméchefen framlagts om att ändra tidpunkten för inskrivning såsom värnpliktig respektive påbörjande av första tjänstgöring, varigenom det beräknades bli möjligt att utjämna de under de kommande åren stora värnpliktskontingenterna och helt utnyttja den nuvarande tillgången på förläggningsutrymmen för att militärutbilda en del av männen. Jag framhöll vidare, att jag senare torde få anmäla

frågan om härav föranledda författningsändringar. Jag räknade emellertid i förevarande sammanhang med att förslaget genomfördes. Vidare borde enligt min mening föreskrifterna för läkarbesiktning av värnpliktiga skärpas så att en del av de värnpliktiga, som enligt nuvarande bestämmelser skulle hänföras till de lägsta besiktningsgrupperna, komme att förklaras såsom odugliga till krigstjänst. Det vore möjligt att ytterligare åtgärder erfordrades för att hindra att ökningen av antalet män i värnpliktsåldern medförde större kostnadsstegringar under försvarsanslagen. Detta spörsmål krävde ytterligare överväganden. Det syntes mig lämpligt att prövningsfrågan härav finge ingå som ett led i överbefälhavarens utredning i avvägningsfrågan vid bestämmandet, inom en förutsatt finansiell ram, av försvarsgrenarnas storlek och kostnader i förhållande till varandra.

Av vad jag sålunda yttrade torde framgå att jag i detta sammanhang icke avser att taga ståndpunkt till frågan om värnpliktsorganisationens framtida storlek. Det problem som förslaget avser att lösa och som uppstått till följd av den väntade ökningen av årsklassernas storlek är att i möjligaste mån söka åstadkomma en utjämnning årsklasserna emellan. Huruvida de sålunda utjämnade kontingenterna helt eller endast delvis skall tagas i anspråk kommer att bli beroende på ett bedömande i framtiden.

I princip innebär arméchefens förslag till lösning av nyss angivna problem att under en tidsperiod den ordinarie årsklassen (20-åringar) årligen kompletteras med en del av närmast yngre årsklass (19-åringar). Mot denna lösning synes ur militärorganisatorisk synpunkt intet vara att erinra. Därest förslaget i princip skulle gillas, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma under hur lång tidsperiod och i vilken omfattning årligen värnpliktiga ur den yngre årsklassen skall tagas i anspråk.

Ur arbetsmarknadssynpunkt torde, som framgår av det tidigare anförda, hinder ej möta mot bifall till förslaget.

Beträffande den inverkan på den civila yrkesutbildningen som ett tidigare läggande av värnpliktstjänstgöringen medför förutsätter jag att all rimlig hänsyn skall tagas till dem som ej hunnit avsluta utbildning vid läroverk och yrkesskolor eller annan motsvarande utbildning och att anstånd med värnpliktstjänstgöringen i regel skall kunna beviljas i dylika fall.

Den avgörande vikten vid ett bedömande av förslaget bör enligt min åsikt tillmätas den medicinska sakkunskapens ståndpunkt i frågan. Då denna sakkunskap enhälligt funnit hinder ur medicinsk synpunkt ej möta mot förslaget och med hänsyn till vad nyss anförts rörande förslaget ur andra synpunkter är jag beredd tillstyrka bifall till detsamma.

Jag förutsätter härvid att försvarets sjukvårdsstyrelse erhåller uppdrag att utfärda de medicinska föreskrifter och vidtaga de övriga åtgärder som betingas av vad styrelsen anført i sitt yttrande och som faller inom styrelsens ämbetsområde.

Även andra föreskrifter och åtgärder torde erfordras i anledning av vad sjukvårdsstyrelsen yttrat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att gå i författning härom.

Därest värnpliktiga enligt vad jag förordat blir skyldiga påbörja sin tjänstgöring det år de fyller 19 år torde de böra inskrivas redan året innan. I anledning härav blir ändringar i värnpliktslagen erforderliga. Sålunda bör i 1 § föreskrivas att svensk man skall vara värnpliktig från och med det kalenderår under vilket han fyller aderton (nu nitton) år, liksom i 14 § bör stadgas att inskrivningsskyldigheten skall fullgöras det år den värnpliktige fyller aderton år; en följdändring i 15 § betingas härav.

Enligt 27 § 1 mom. F. skall första tjänstgöring och tjänstgöring i en följd taga sin början före utgången av andra året efter inskrivningsåret. Ehuru det hittills icke övervägts att låta tjänstgöringen börja senare än i lagrummet stadgas synes det dock — såsom försvarets civilförvaltning framhållit — icke uteslutet att omständigheterna kan komma att nödvändiggöra en dylik anordning. Det synes därför lämpligt att i detta sammanhang lagrummet ändras därhän att tjänstgöringen i fråga skall börja före utgången av tredje året efter inskrivningsåret.

De nya lagbestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1954.

Inom försvarsdepartementet har i enlighet med vad nu anförts utarbetats förslag till lag om ändring i värnpliktslagen.

På Kungl. Maj:t torde få ankomma att vidtaga de ändringar i inskrivningsförordningen och andra i administrativ ordning utfärdade författningar som må bli erforderliga.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) antaga ett inom försvarsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967);

2) besluta att enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t utfärdar värnpliktiga skola vara skyldiga påbörja värnpliktstjänstgöringen det år de fylla nitton år.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Magnus T. Möller.